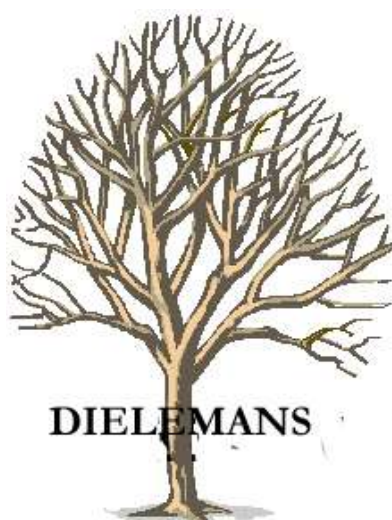

Geschiedenis is een gebeurtenis die beschreven is door iemand die er niet bij was.

Mijn onderzoek naar de afstamming van Dielemans begon al in de jaren zestig van de vorige eeuw. Het resultaat ervan was een verre voorvader aan het einde van de 18^e eeuw. Door een gelukkig toeval ben ik in de beginjaren 2000 door een gezamenlijke kennis in contact gekomen met mevrouw Ineke Vogels – Dielemans uit Rijsbergen (N.Br). Het bleek al snel dat wij uit het begin van de 17^e eeuw een gemeenschappelijke voorvader hebben. En dat betekende dat wij door haar naspeuringen weer een heleboel te weten zijn gekomen van de families in het begin van de jaren 1600. Zij vond dat toen ene Claes Claes Mathijs Dielemans als onze oerstavader geboren is, maar waarvan we verder nauwelijks iets weten.

Maar uit diverse documenten (ORA-RA-Cijnsboeken) blijkt dat al in 1506 berichten zijn dat de familie uit Etten in Noord-Brabant komt. Een zekere Cornelis Cornelis Maechs Skerts (ook Sikerts) is aan een timmerman geld schuldig voor werkzaamheden aan een *drimmelaerschip*.¹ Met deze kleine schepen met een geringe diepgang werd turf vervoerd en soms op grotere schepen overgeheveld voor vervoer naar grotere plaatsen zoals

¹ Het wordt soms ook als *drimmeleer* schip geschreven. Dit type schip behoort tot de groep van schepen met een ronde voor- en achtersteven zoals bijvoorbeeld ook de tjalk en skûtsje.

bijvoorbeeld naar Zeebrugge.

De indruk is dat de familie redelijk welvarend is door deze handel. De hiervoor genoemde Cornelis Cornelis Maechs heeft een zoon en dan komen er de volgende namen voor (die het begin kunnen zijn van de naam **DIE**lemans): Thonis Corneleys **Giel** Machs en zijn broer Cornelys. In 1569 verandert de naam en komen we Claes Jan Gielemaags tegen. In 1584 koopt Mathijs Claes Gielemaechs 2 gemet (dat is een oppervlaktemaat van $\pm 0,4$ ha.) bij Santspuys, en dat is dan weer de plaats waar onze bekendste voorvader Claes Claes Mathijs Dielemans (Dielemaags, Dielemaegs, Dielemaechs) woonde. Tegenwoordig heet deze plek in Etten Zandspui. De plaats ontleent haar naam aan het spuien van de turfschepen naar een hoger gebied.

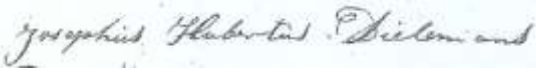
Dit verhaal betekent dus vijf eeuwen geslacht Dielemans. **En bijzonder daarbij is dat de nakomelingen van deze naam vanaf 1600 nog eeuwen lang onveranderd de naam hebben blijven voeren.** Enerzijds is dat natuurlijk een prachtig gegeven, anderzijds is de beschrijving van al die opeenvolgende generaties, zelfs alleen al via de mannelijke lijn in een zgn. stamboom, een ondoenlijke zaak. Daarom is er in de voorliggende publicatie om praktische redenen voor gekozen om pas te beginnen met de Dielemans die zich rond 1843-'44

vanuit Princenhage via Breda, Leiden en Den Haag in Maastricht vestigt:

Josephus Hubertus Dielemans [376].

Daarom zullen we hem in de hierna volgende geschiedenis de stamvader van Dielemans in Maastricht noemen.

Een lijst met enkel en alleen afstammelingen en verwantschaplijnen van families, compleet met een stamboom is vaak alleen maar interessant voor de liefhebber. Het begint pas echt te leven als er kleine of grote feiten van of over de genoemde personen worden beschreven en de omgeving waarin zij gewerkt en gewoond hebben. Met een beetje fantasie komen voorouders dan pas een beetje tot leven. Voor de lezer van komende generaties zal dat daardoor extra interessant worden.

Handtekening van Stamvader Josephus

De speurtocht naar de Maastrichtse stamvader en zijn nageslacht leverde interessante en leuke feiten, maar soms ook heel wat droevige bijzonderheden op. Vooral uit de eerste halve eeuw van de 19^e eeuw. Als Josephus Hubertus Dielemans namelijk in Maastricht aankomt ontwikkelt de stad haar eerste stappen richting fabrieksstad met alle ellende van dien; slechte huisvesting en gezondheidszorg, pauperisme en enorme verschillen tussen arm en rijk. Teneinde een goed beeld te krijgen van de omstandigheden waarin de gezinnen van stamvader Dielemans en zijn nakomelingen woonden en werkten, zijn een aantal bladzijden gewijd aan de historie van de stad, met name de fabrieken van Regout. Daarvoor werd gebruik gemaakt van hetgeen verschillende auteurs hierover in hun boeken hebben gepubliceerd. Zij zijn allemaal in de literatuurlijst opgenomen. Voor meer

info over de historie kan de lezer daaruit dus een keuze maken.

Geprobeerd is om de diverse personen van ons voorgeslacht in een omgeving te plaatsen waardoor hun wel en wee enigszins tot leven kan komen. Lees ze als een soort "*lieux de mémoire*". De geringe beschikbaarheid van bronnen van en over deze personen zelf en vooral het probleem om ze te vinden, heeft zijn beperkingen gehad voor deze publicatie. De handelingen van politici en criminelen laten de nodige sporen na in gemeentelijke, resp. rechterlijke archieven, maar het leven van onze eigen eenvoudige en deugdzame voorouders werd slechts incidenteel in algemeen bekende dossiers door de autoriteiten opgetekend. Het systematisch doorspitten van hun archivalia is dan ook de basis geweest van deze publicatie. Uiteindelijk resulteerde een en ander in een paar minibiografieën.

Platbodem voor vervoer van goederen over ondiep water.

Is dit familieverhaal nu compleet? Zeker niet. Ongetwijfeld zal er her en der, en zeker van de jongere tijd, nog een en ander te voorschijn komen. Graag houd ik mij dan ook aanbevolen om dit te completeren. Deze familiegeschiedenis stopt bij die van Ampa, achterkleinzoon van de Maastrichtse stamvader. De geschiedenissen van zijn vijf kinderen gaan allemaal weer zelfstandig verder.

Bij hem zou dus de officiële kwartierstaat moeten beginnen en zo terug naar de oudste gegevens. Zo'n overzicht bevat alle voorouders, zowel in mannelijke als in vrouwelijke lijn en een dergelijke kwartierstaat heeft een vaste nummering. Die zult u hier niet aantreffen. Wel zijn in hoofdstuk 12, de bijlage met opeenvolgende gezinnen Dielemans, alle broers en zussen vermeld van de mannelijke lijn die teruggaat tot de voorouders van onze Maastrichtse stamvader.

RECHERCHEWERK

Het vinden van de juiste gegevens heeft heel wat tijd en moeite gekost. Maar dat werd ruimschoots goed gemaakt doordat bij dit soort zoekwerk onverwachte feiten die helemaal niets met het onderwerp te maken hebben, een hoop nieuwe gezichtspunten opleverde. De mooiste vondst was wel de foto uit 1875 van het jonge gezin van stamvader junior Dielemans bij Ans Pans – Dielemans. Uit dit enkele document zou je wel kunnen opmaken dat hij al een zekere welvaart kende. Over deze bijzondere man is meer te lezen in hoofdstuk 9.

Of het krantenartikel uit 1787 waarin een Dielemans met naam en toenaam genoemd wordt als koerier voor berichten naar de afgezette adviseur van stadhouder Willem V.

De grootste teleurstelling was bij een bezoek aan het Regionaalarchief RHCL om in de collectie

bidprentjes naar foto's te zoeken van aangetrouwde familieleden. Alles was naar Den Haag gestuurd om gescand te worden!

BEWONDERING

Geert Mak heeft ooit eens gewaarschuwd dat het fout is om te denken dat bijvoorbeeld de normen, waarden en prioriteiten van vroegere generaties uiteindelijk toch min of meer dezelfde waren als de onze. Als wij ons met geschiedenis bezig houden dan moeten we beseffen dat mensen, denkbeelden en leefomstandigheden in vroeger tijden écht anders waren. Soms waren ze zelfs onvoorstelbaar anders.² Dat geldt ook voor de voorliggende geschiedenis. De stamvader Josephus H. Dielemans en zijn nageslacht wordt getekend tegen de achtergrond van de toenmalige toestanden. Als we de geschiedenis van onze stamvader en die van zijn directe nakomelingen in één zin willen samenvatten dan is het bewondering voor het feit dat zij na heel veel ellende dit alles toch te boven zijn gekomen. Helaas moeten we ook vaststellen dat in de zevende generatie door slechts een paar Dielemansen de mannelijke lijn wordt voortgezet: Jos, Roel, Mark-Jan, Robert en Xavier Oliver, Luc en Remy.

Nog een praktische opmerking vooraf: teneinde misverstanden te voorkomen zijn er soms achter de namen cijfers vermeld die in de stamboom de rangorde aangeven. Per hoofdstuk zal dat slechts één keer gebeuren en pas als nieuw vermelde personen met een gelijkkluidende naam beschreven worden zullen deze eveneens met hun eigen cijfer aangeduid worden.

² Geert Mak, *Van boeman naar plaquette: luitenant-generaal Bernhard Dibbets*. In Jaarboek 2007, LGOG.

Stamvader Hermanus (van Hilst) Dielemans Junior met zijn gezin omstreeks 1875. Naast hem zijn vrouw Anna Asselmans. Maria Hubertina staat achter tussen hen in. Geheel rechts Gerardus Hendricus (op de achterzijde van de foto wordt "Ampa" vermeld als "Gerrit"). Vooraan Joseph.

[foto in bezit van Ans Pans – Dielemans]

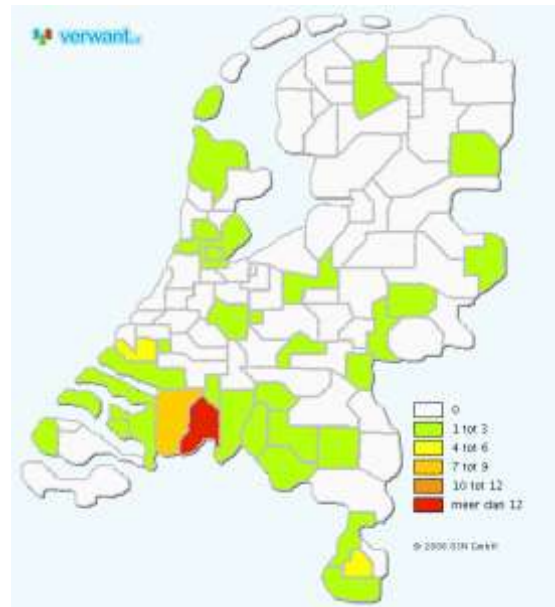
DE FAMILIENAAM DIELEMANS

De familienaam, ook wel achternaam of geslachtsnaam, geeft aan tot welke familie een persoon behoort. Doorgaans gaat het daarbij om de familie in de mannelijke lijn. Familienamen zijn eerst in de Middeleeuwen ontstaan. Later in de Franse tijd (België en Maastricht 1795 en Nederland 1811) werden ze verplicht gesteld en opgetekend in de Burgerlijke Stand. Vaak wordt een naam afgeleid van een voornaam, een zgn. patroniem, zo ook Dielemans. Het meest waarschijnlijke is de stam van de naam afkomstig van Diels of Dielissen, namen die als zodanig ook nu nog voorkomen. In ieder geval is onze familienaam al sinds 1600 bekend als Dielemans. Als M.C. Dielemans [201] in 1691 trouwt wordt zijn naam (foutief) geschreven **Dielemaegs**, in het licht van hetgeen aan het begin hierover is geschreven niet zo verwonderlijk.³

Voor de herkomst van de naam Dielemans vond mevr. I. Vogels-Dielemans in een verpondingboek van Etten als oudste naam (Claes Jan) **Ghiele Maechs** en (Claes Jan) **Ghyelemaechs**. Andere varianten zijn Dieleman, Dielemann, Dilleman, Dilman, Dielen, Delleman, Tieleman(s), T(h)ielen, T(h)eelen allemaal afgeleid van een voornaam die uit Diederik (lat. Theodericus), Diederik / Dietrich is ontstaan. Afgeleid van het Germaanse “*diet*” en “*rik*” wat volk en machtig betekent. De naam betekent vorst, de machtige onder het volk. Een andere vorm stamt af van Dietrich, een vleivorm⁴ die in de middeleeuwen vooral in Vlaanderen en Westfalen populair was. Bij

3 Ineke Vogels-Dielemans op gezinsblad M.C. Dielemans en Trouwboek Schepenbank Etten, 1653-1707.

4 Vleinaam is een troetelnaam. Het is bijvoorbeeld ook de babyweergave van een naam zoals Griet of Greet voor Margaretha.

Verspreiding van de naam Dielemans in Nederland. Duidelijk is de herkomst uit de omgeving van Breda. (2007)

ons vooral bekend van Tijn Uilenspiegel, de beruchte grappenmaker. Of is het afgeleid van Dielis = Gielis, Gillis (Egidius)?

Een andere optie is dat de geslachtsnaam verwijst naar de streek waar de mansnaam Gielis al vroeg evolueerde tot Dielis of Diel. Het land van Waes en Noord en Midden Belgisch Brabant en het Belgische riviertje de “Diele/Dijle” kan waarschijnlijk de bakermat van ons geslacht zijn geweest. Een onderzoeker van familienamen, een zekere meneer Buiks, vindt dat zeer onwaarschijnlijk en is van oordeel dat naam is afgeleid van een voornaam. De in het begin van dit hoofdstuk genoemde namen schijnen dat te bevestigen.

HET VERSLAG

Als er tekstdelen zijn die *cursief* gedrukt zijn betekent dat dat het letterlijk aangehaald is uit een officiële tekst.

Het verslag dat nu voor u ligt bestaat uit vijf delen. Bij elk deel hoort ook een kwartierstaat. Een kwartierstaat is een overzicht van alle voorouders, zowel in mannelijke als vrouwelijke lijn. Per generatie verdubbelt het aantal personen.

* Het begin van de familie Dielemans in Maastricht rond 1843. In hoofdstuk 2, Oude Historie, kunt u lezen over de periode vóór zijn komst in Maastricht.

* De kinderen van de stamvader in Maastricht. Rond 1865 gaan zij werken en trouwen en blijven zij in de stad wonen.

* De kleinkinderen van de stamvader. De takken van de stamboom worden nu nog breder.

* De achterkleinkinderen. We raken hier in de periode waarin enkele personen vermeld worden die sommige oudere lezers nog meegemaakt hebben.

* De achterachterkleinkinderen van de stamvader. Wij zijn dan inmiddels in de 20^e eeuw aanbeland.

NOTEN

Zoals hiervoor is vermeld is er speciaal aandacht gegeven aan historie en belangrijke gebeurtenissen welke in Nederland en heel speciaal in Maastricht plaats hadden. Er zijn een beperkt aantal noten opgenomen met verwijzing naar de bronnen van waaruit geput is. De lezer kan dan zelf sneller meer informatie krijgen met betrekking tot het aangehaalde item.

Gérard Dielemans

Najaar 2013

In 1848, dat is dus omstreeks de tijd dat stamvader Dielemans definitief in Maastricht blijft, tekent Ph. van Gulpen de Boschstraat. Militairen marcheren naar hun kazerne aan het einde van de straat en de fabriek van Regout heeft nog maar een schoorsteen. Let op het tweede huis van links, er is nog een poort te zien die toegang gaf tot de achter gelegen stalling.